

Bifolium

Nieuws over handschriften en oude drukken
ISSN: 0920-9360

Redactie: p/a Vakgroep Mediaevistiek, Rijksuniversiteit Groningen, Postbus 716, 9700 AS Groningen NL

26

OKTOBER 1995

Ter Inleiding

Dit jaar zijn er in Nederland en Vlaanderen geen grote tentoonstellingen geheel gewijd aan handschriften en/of oude drukken. Toch moet de liefhebber zich laten lokken naar Utrecht, waar op de tentoonstelling 'Willibrord en het begin van Nederland' weliswaar zeer verschillende zaken te zien zijn, maar ook een aantal van de oudste boeken die in ons land een rol hebben gespeeld. Zo toont men de zg. Utrechtse doopbelofte met zeer oude tekstregels in de volkstaal uit onze streken (8ste eeuw; zie afbeelding) en de Ragyndrudiscodex (8ste eeuw, thans in de Domschat van Fulda), het boek dat Bonifacius, naar verluidt, boven zijn hoofd hield om de zwaardhouwen van de Friezen af te weren.

Het onderwijs op het terrein van de middeleeuwse boekwetenschappen is in de laatste jaren in verschillende Europese universiteiten in gevaar gekomen. In geheel het Verenigd Koninkrijk is nog slechts één leerstoel (en wel in King's College te Londen) maar de toekomst hiervan is onzeker; ook in Duitsland is men voornemens om (per 1997) de leerstoel voor de Hulpwetenschappen van de Geschiedenis in Göttingen te schrappen (Vgl. Rosamond McKitterick, *Gazette du Livre Médiéval* 26 [1995], pp. 36-42). In Nederland zijn reeds vergelijkbare bezuinigingen doorgevoerd (in Nijmegen verdween in 1992 de leerstoel Hulpwetenschappen). Helaas heeft nu de Leidse Faculteit der Letteren het plan opgevat om de leerstoel Paleografie en Handschriftenkunde aldaar in 1996/7 te laten vervallen. Het is te hopen dat deze voor het paleografisch en codicologisch onderzoek en onderwijs bijzonder ongunstige ontwikkelingen geen doorgang zullen vinden.

Tot slot een technische mededeling: met ingang van 10 oktober 1995 veranderen vele telefoonnummers in Nederland, waaronder die van de redactie.

TENTOONSTELLINGEN

AMSTERDAM Universiteitsbibliotheek: 'Wat wonder wat nieuws'. De manifesten der Rozenkruisers. De geschiedenis van een zeventiende-eeuwse hervormingsbeweging belicht aan de hand van handschriften en drukken 1610-1660. t/m 20 oktober 1995. Met catalogus (zie RHODOSTAURICA). Samengesteld door de Bibliotheca Philosophica Hermetica Amsterdam en de Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel. Eerder te zien geweest in Wolfenbüttel.

BRAUNSCHWEIG Herzog Anton Ulrich Museum: Heinrich der Löwe und seine Zeit: Herrschaft und Repräsentation der Welfen, 1125 - 1225. Tot 12 november 1995. Met Catalogus in 4 delen, rijk geïllustreerd; DM 168. Grote tentoonstelling met verschillende nevenactiviteiten. Het beroemde evangeliarium van de Hendrik de Leeuw is echter niet tot het einde van de tentoonstellingsperiode te zien.

BRUSSEL Koninklijke Bibliotheek Albert I: 'In den beginne was er de letter': sierletters uit handschriften en kostbare werken. 16 februari - 16 maart 1996.

DEN HAAG Museum Meermanno-Westreenianum: De handschriften van Jacob van Maerlant (werktitel). Vanaf half november 1996.

MALIBU J. Paul Getty Museum: The Crucifixion in Medieval and Renaissance Manuscripts. 30 januari - 7 april 1996. Met catalogus.

ROME / Città del Vaticano Biblioteca Apostolica Vaticana (Salone Sistino): Liturgia in figura: codici liturgici rinascimentali della BAV. Tot 10 november 1995. Met catalogus (zie MORELLO).

UTRECHT Museum Catharijneconvent: Willibrord en het begin van Nederland. 18 november 1995 - 28 januari 1996. Met catalogus (zie VAN VLIERDEN) (inlichtingen: [+31] 30.2313835) met diverse nevenactiviteiten w.o. een symposium 23-25 november (tel.: [+31] 30.2315791).

UTRECHT Museum Catharijneconvent: Het Utrechts Psalter. Meesterwerken uit de vroege middeleeuwen. Getoond worden o.a. de beroemde 'kopieën' (uit London, Cambridge en Parijs). Vanaf 31 augustus 1996.

NIEUWE EN AANGEKONDIGDE LITTERATUUR

ABEELE, Baudouin Van Den La Fauconnerie au Moyen Age. Connaissance, affaitage et médecine des oiseaux de chasse d'après les traités Latins. Paris: Klincksieck, 1994. (= Collection Sapience). 343 pp., ill. ISBN 2 2520 2960 9. FF 290.

Die Bibliotheca AMPLONIANA. Ihre Bedeutung im Spannungsfeld von Aristotelismus, Nominalismus und Humanismus. Ed. Andreas Speer. (= Miscellanea Mediaevalia, 23). Berlin/New York: De Gruyter, 1995. XVI + 517 pp., 6 ill., geb. ISBN 3 1101 4098 5. DM 310. Handelingen van congres (1993), o.m. rond de omvangrijke laatmiddeleeuwse geleerdenbibliotheek van Amplonius Rating de Bercka.

ANDERSSON-SCHMITT, Margarete, H. Hallberg & M. Hedlund Mittelalterliche Handschriften der Universitätsbibliothek Uppsala. Katalog über die C-Sammlung. (vol. 1-6). Uppsala, 1988-1993. Register (vol. 7-8), Uppsala, 1995. (= Acta Bibliothecae R. Universitatis Upsaliensis, 26). Dit catalogus-project is thans met succes afgesloten (vgl. HEDLUND).

AUTOGRAPHIA Medii Aevi. Ed. by Claudio Leonardi. Turnhout: Brepols, 1994. Nieuwe subserie in het grotere geheel van het Corpus Christianorum (ca. f 135,- per aflevering, intekening op abonnement geopend) over autografie en originele handschriften van verschillende middeleeuwse Latijns teksten van diverse auteurs, zoals Liutprand van Cremona, Guibert van Nogent, Floris van Lyon, Gerloh van Reichersberg, Johannes Scotus Eriugena, William van Malmesbury.

BARTRUM, Giulia German Renaissance Prints 1490-1550. London: British Museum, 1995. 248 pp., 241 ill. ca. f 100. Biedt een groot

gelobis tu in got almetizun paduag æ gelobo in got almetizun pa
duag gelobis tu in got godþrino æ gelobo in got godþrino gelobis
tu in halozun guto æ gelobo in halozun guto

Laatste regels van de z.g. Utrechtse doopbelofte: 'gelobis tu in got ...'
(Vaticaan, BAV, Pal.Lat. 577, f.7r (geschreven na 762, Angelsaksische minuskel). Te zien in: UTRECHT.

aantal van de fraaiste prenten uit de collectie van het Brits Museum.

BELL, D.N. What nuns read: books and libraries in medieval English nunneries. Kalamazoo (MI): Cistercian publications, 1995. (= Cistercian studies series, 158). 300 pp. \$ 49.95

BILLER, Peter & Anne Hudson (eds.) Heresy and literacy, 1000–1530. Cambridge: UP, 1994. (= Cambridge Studies in Medieval Literature, 23). 328 pp., ill., geb. ISBN 0 5214 1979 4. £ 37.50.

BAUDIN, Fernand L'Effet Gutenberg. Parijs: Editions du cercle de la librairie, 1994. 480 pp., ill., geb. ISBN 2 7654 0555 7. FF 590. Fraai verzorgd boek, geschreven door belangrijke vormgever.

BERLIOZ, Jacques e.a. Identifier Sources et Citations. Turnhout: Brepols, 1994. (= L'atelier du Médiéviste, 1). 336 pp. ISBN 2 5035 0331 X. BEF 1108. Biedt een praktische introductie en een goed bibliografisch overzicht; vooral gericht op Romaans materiaal.

BÖDEKER, Hans-Erich (ed.) Histoire du livre: nouvelles orientations. Parijs: IMEC, 1995. 450 pp., ill., ISBN 2 9082 9524 5. FF 230. Handelingen van congres te Göttingen, 1990.

Die Holzschnitte zu Sebastian BRANTS 'Narrenschiff'. Ed. Manfred Lemmer. Wiesbaden/Leipzig: Insel, 1994. 162 pp., 122 ill., paperback. ISBN 3 4580 8593 9. DM 19,90. Volledige reeks houtsneden uit eerste edities (Basel 1494 en 1499).

van BREE, Cor Lotgevallen van de Codex Argenteus. De wisselende waarde van een handschrift. (Vierde Bert van Selm-lezing). Amsterdam: De Buitenkant, 1995. 40 pp., 4 ill., ISBN 9 0703 8674 7. f 19,50.

The BRITISH Academy, the British Library. Corpus of British medieval library catalogues. List of identifications, comp. by R. Sharpe. 2nd ed. London: the British medieval library catalogues committee, 1995. 200 pp.

BUONOCORE, M. Aetas Ovidiana. La fortuna di Ovidio nei codici della Biblioteca Apostolica Vaticana. Sulmona: Centro ovidiano di studi e ricerche, 1994. 304 pp., ill.

BUTZ, Annegret. Katalog der illuminierten Handschriften des 11. und 12. Jahrhunderts aus dem Benediktinerkloster Allerheiligen in Schaffhausen. Hrsg. von Wolfgang Augustyn. Stuttgart: Hiersemann Verlag, 1994. (= Denkmäler der Buchkunst, 11). 203 pp., 225 ill., ISBN 3 7772 9417 9. DM 390.

CAHN, William Romanesque manuscripts. London: Harvey Miller, 1994. (= A survey of manuscripts illuminated in France, 1). ISBN 1 8725 0160 5.

CHARTIER, Roger (ed.) Histoires de la lecture. Un bilan des recherches. Parijs: IMEC, 1995. 400 pp., ill., ISBN 2 9082 9525 3. FF 230.

Die DATIERTEN Handschriften der Bayerischen Staatsbibliothek München. 1. Die deutschen Handschriften bis 1450, bearb. von K. Schneider. Stuttgart: Hiersemann, 1994. (= Datierte Handschriften in Bibliotheken der Bundesrepublik Deutschland, 4.1). xxxviii+108+264 pp., ill., ISBN 3 7772 9416 0.

A Heavenly Library. Treasures from the CRAWFORD Collection of the Library of the Royal Observatory, Edinburgh. Edinburgh: Royal Observatory, 1994. 72 pp., ill. (kleur), bibl. ISBN 0 9025 5337 2. £ 12.50. Bij tentoonstelling vorig jaar, met bijzondere handschriften (13de-19de eeuw).

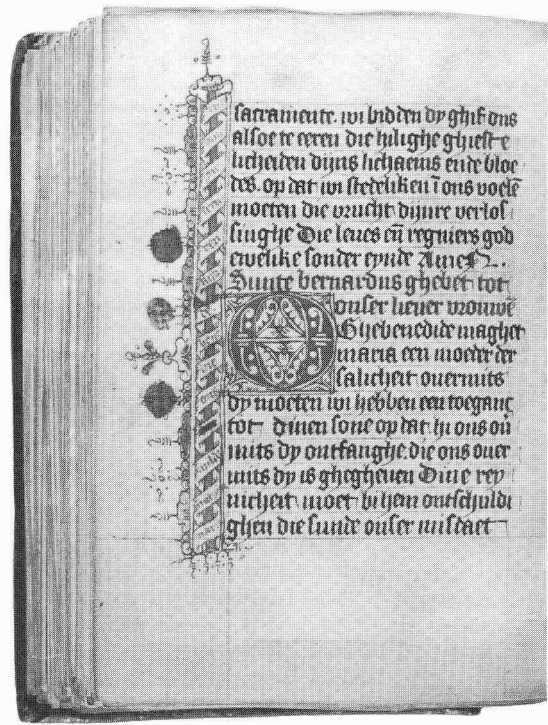
DELSAERT, Pierre (ed.) Catalogus librorum ex domibus mortuariis. De eerste gedrukte Leuvense boekveilingscatalogus. Wildert: Corbolineum pers, 1995. (= Facsimile's van oude Vlaamse drukken). 48 pp. Betreft bibliofiele heruitgave (60 exemplaren, geen ISBN) van veilingcatalogus (Leuven: Lipsius, 1636; slechts één exemplaar bekend), met inleiding. Te bestellen door overmaken van BEF 5000 op rek. 001.2190765.96 van Boris Rousseeuw, Elf Novemberstraat 22, B-2910 Wildert (Essen) c.q. f 260 naar ING-bank rek. 68.33.19.698, t.n.v. dezelfde.

DESHMAN, Robert The Benedictional of Aethelwold. Lawrenceville: Princeton University Press, 1995. (= Studies in Manuscript illumination). 432 pp., 213 z/w, 35 kl. ill., ISBN 0 6910 4386 8. ca. \$ 99,50. Belangrijke en innoverende studie over de eerste ontwikkeling van de Winchester Stijl aan de hand van het beroemde handschrift van Aethelwold. Verschijnt najaar 1995.

DÜWEL, Klaus (ed.) Runische Schriftkultur in kontinental-skandinavischer und angelsächsischer Wechselbeziehung. Berlin: De Gruyter, 1994. x+408 pp., ill., (= Reallexikon der germanischen Altertumskunde. Ergänzungsbände, 10). ISBN 3 1101 4328 3. Handelingen van congres uit 1992.

ELSWORTH, Roy & Peter Berresford Ellis The Book of Dear. Constable, 1994. (= Library of Celtic Illuminated Manuscripts, 1). 80 pp., ill., ISBN 0 0947 3210 8. £ 6.99. Eerste nummer uit verzorgde reeks over hoogtepunten uit Keltische kunst.

GAUDRIALT, Raymond Filigranes et autres caractéristiques des papiers fabriqués en France aux XVIIe et XVIIIe siècles. Nogent le Roi: Laget, 1995. 472 pp., ill., FF 970 (+ 50 voor porto). Afbeeldingen van 2000 watermerken

Gebed tot O.L. Vrouw, toegeschreven aan Bernardus. Geschreven en van penwerk voorzien door Peter van Bolsward, kanunnik te Thabor (bij Sneek, Friesland), 1488. Leeuwarden, PB, bruikleen OKS, fol. 169v (zie WIERDA).

(beschrijving van 400), gegevens over 6700 papiermakers, 1600 monogrammen. Te bestellen via fax: +33. 37 51 4851, of Jacques Laget, 20, Rue de Verdun, F-28210 Nogent le Roi.

GIOVANNINI, Andrea De tutela librorum. La conservation des livres et des documents d'archives / Die Erhaltung von Büchern und Archiven. Genève: Editions I.E.S., 1994. ca 500 pp., ill., SFR 65.

GOLOB, Natasa Twelfth-Century Cistercian Manuscripts from Sitticum. London: Harvey Miller, 1995. 240 pp., ill. (veel in kleur). ISBN 1 8725 0186 9. £ 85. Fascinerende groep handschriften van opmerkelijke kwaliteit (Stična, Slovenië; vgl. Bifolium 24, afb. p. 2).

GREEN, D.H. Medieval listening and reading. The primary reception of German literature 800–1300. Cambridge: University Press, 1994. 328 pp., ill., ISBN 0 5214 4493 4. £ 50.

GROENENBOOM-DRAAI, Elly De Rotterdamse Woelreus. De Rotterdamse Hermes (1720-1721) van Jacob Campo Weyerman. Cultuurhistorische verkenningen in een achttiende-eeuwse periodiek. Amsterdam-Atlanta: Rodopi, 1994. (= Atlantis, 8). 650 pp. ISBN 9 0518 3380 6. f 90.

GUEST, Gerry Bible Moralisée (Vienna, ÖNB, Cod.Vind. 2554). London: Harvey Miller, 1995. (= Manuscripts in Miniature). 320 pp., 136 ill. (in kleur). ISBN 1 8725 0192 3. £ 48. Volledige facsimile, met commentaar.

HEDLUND, Monica (ed.) A catalogue and its users. A symposium on the Uppsala C collection of medieval manuscripts. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 1995. (= Acta Bibliothecae R. Universitatis Upsaliensis, 34). 128 pp., ill., reg. op hss. ISBN 9 1554 3565 3. Bundel voordrachten, gehouden op congres bij afsluiten van zgn 'C-project', waarin de grootste verzameling middeleeuwse handschriften in Zweden in een moderne catalogus is ontsloten (zie ANDERSSON-SCHMITT).

HORST, Koert van der, Peter A. Koolmees en Adriaan Monna (red.) Over beesten en boeken. Opstellen over de geschiedenis van de diergeneeskunde en de boekwetenschap aangeboden aan Guus Mathijssen bij zijn afscheid als bibliothecaris van de Faculteit der Diergeneeskunde te Utrecht. Rotterdam: Erasmus Publishing, 1995. (= Nieuwe Nederlandse bijdragen tot de geschiedenis der geneeskunde en natuurwetenschappen, 50). 324 pp., z/w ill., ISBN 9 0523 5083 3. f 54,50.

INGLIS, Eric The Hours of Mary of Burgundy (Vienna, ÖNB, Cod.Vind. 1857). London: Harvey Miller, 1994. (= Manuscripts in Miniature). 448 pp., 380 ill. (in kleur). ISBN 1 8725 0187 7. £ 48. Volledige facsimile,

met commentaar.

JULLIEN, M.-H. & F. Perelman (ed.) *Clavis scriptorum Latinorum Medii Aevi, Sectio I: Auctores Galliae, I: 735-987*. Paris-Turnhout: CNRS-Brepols, 1994. 400 pp., geb. of genaaid, resp. ISBN 2 5035 0364 0 / 2 5035 0365 9. FF 1050/BEF 5900 en FF 950/BEF 5400.

McKITTERICK, Rosamond *The Frankish Kings and Culture in the Early Middle Ages*. Aldershot: Variorum, 1995. (= *Collected Studies*, CS 477). 326 pp., ills., geb. ISBN 0 8607 8458 4. £ 47.50.

KIENHORST, Hans & Jacques Tersteeg *De Brusselse en Nijmeegse fragmenten van Hugu van Bordeus: teksteditie, identificatie en plaatsing*. Groningen: De passage, 1995. (*Cahiers voor Nederlandse Letterkunde*, 2). Te bestellen door overmaking van f 25 (postbanknr. 3808367 [Arnhem-NL], t.n.v. Uitgeverij Passage te Groningen, onder vermelding van Cahier nr. 2; inlichtingen: J.M.J. Sicking, tel. [+31] 50.3145453).

KUSUKAWA, Sachiko (ed.) *A Wittenberg University Library Catalogue of 1536*. Cambridge: LP Publications, 1995. (= *Libri pertinentes*, 3). xl + 256 pp., ills., geb. ISBN 0 9518 8112 4 of 0 8669 8182 9 [= *Medieval and Renaissance texts and Studies*]. £ 15 / \$ 30. Fascinerende gegevens rond universiteit van Luther en Melancthon. Catalogus naar onderwerp en auteur, uitgegeven met historische inleiding en complete registers op drukkers, plaats van uitgave alsook op auteur en titels.

MACCIONI RUJU, P. Alessandra & Marco Mostert *The Life and Times of Guglielmo Libri (1802-1869)*. Scientist, patriot, scholar, journalist and thief. A nineteenth-century story. Hilversum: Verloren, 1995. ISBN 9 0655 0384 6. 448 pp., ills., reg., geb. f 79. Gedocumenteerde studie over het fascinerende leven en werken van iemand die vooral bekend werd als boekendief.

MORELLO, Giovanni & Silvia Maddalo (eds.) *Liturgia in figura: codici liturgici rinascimentali della Biblioteca Apostolica Vaticana*. Roma: BAV & De Luca, 1995. 355 pp., geheel in kleur, glossarium, indices, lijst gedateerde hss. ISBN 8 8801 6081 8 of 8 8801 6091 5. Lit. 100.000. Zeer belangrijke bundel studies en catalogus bij gelijknamige tentoonstelling (tijdens tentoonstelling ook klein boekje beschikbaar).

NEW Science out of Old Books. Manuscripts and early printed books. Essays in honour of A.I. Doyle. Richard Beadle & A.J. Piper (eds.) Aldershot: Scolar, 1995. 500 pp., ills., geb. ISBN 1 8592 8003 x. £ 65.

NOEL, William *The Harley Psalter*. Cambridge: University Press, 1995. (= *Cambridge Studies in Paleography and Codicology*, 4). 260 pp. 77 z/w ill. ISBN 0 5214 6495 1. ca. £ 55. Uitstekende studie over het ontstaan van de oudste bekende 'kopie' van het beroemde Utrechts Psalter (Christ Church, midden 11de eeuw).

ORNATO, Monique & N. Pons (eds.) *Pratiques de la culture écrite en France au XVe siècle*. Louvain-la-Neuve: FIDEM / Turnhout: Brepols, 1995. (= *Textes et Etudes du Moyen Age*, 2). xv+592 pp., ills. geen ISBN. BEF 2450. De bijdragen aan het congres ter ere van Gilbert Ouy (mei 1992).

POORTMAN, Wilco C. & Augusteijn, Joost *Kaarten in bijbels (16e-18e eeuw)*. Zoetermeer: Boekencentrum, 1995. 274 pp., ills., geb. ISBN 9 0239 1215 2. f 147.50.

REPERTORIUM op de Overstichtse en Overijsselse Leenprotocollen, 1379-1805. Protocollen (met meer dan 25.000 namen van personen, plaatsen, erven en percelen) bijgehouden door de Landsheerlijke Leenkamer te Utrecht en later door de Overijsselse Leenkamer te Zwolle. Publikatie alleen mogelijk bij voldoende belangstelling. De uitgave zal ruim 2000 pp. in 8 delen omvatten. Bij voorintekening ca. f 200 daarna ca. f 250 (Rijksarchief in Overijssel, Eikenstraat 20, NL-8021 WX Zwolle, tel. [+31] 38.4540722, Fax: 4544506).

Cimelia RHODOSTAUROTICA. Die Rosenkreuzer im Spiegel der zwischen 1610 und 1660 entstandenen Handschriften und Drucke. Redaktion: Carlos Gilly. Amsterdam: In de Pelikaan, 1995. 191 pp., ills. ISBN 9 0716 0806 9. (2de verbeterde uitgave). f 45. Catalogus bij tentoonstelling (zie AMSTERDAM).

ROBBEN, Frans M.A. (†) Jan Poelman, Boekverkoper en vertegenwoordiger van de firma Plantin-Moretus in Salamanca, 1579-1607. Con un resumen en español. Antwerpen: Antwerpsche Bibliophielen, 1994 (= *De Gulden Passer*, 71-72, 1993-1994). 370 pp., ills., reg. Studies rond de Spaanse connecties van Plantijn; ofschoon onvolmaakt (een groot deel van de tekst was bedoeld als — helaas onvoltooid — dissertatie) veel belangrijk materiaal. Ook als los boek verkrijgbaar: Vrijdagmarkt 22, B-2000 Antwerpen. ISSN 0777 5067. BEF 1600.

Codices SANGALLENSIS. Festschrift für Johannes Duft zum 80. Geburtstag. Hrsg. von P. Ochsenbein und E. Ziegler. Sigmaringen: Jan Thorbecke Verlag, 1995. 215 pp., 40 ills. (10 in kleur). ISBN 3 7995 0417 6. DM 98.

SAUTEL, H. *Répertoire de types de réglure dans les manuscrits grecs de parchemin*. Turnhout: Brepols, 1995. (= *Bibliologia*, 13). 420 pp. ISBN 2 5035

0418 3. BEF 3500.

SCHMUKI, K. *Das köstlichste Geschichtsbuch des Mittelalters. Die St. Galler Kloster geschichten Ekkeharths IV. Illustriert an Handschriften aus der Stiftsbibliothek. St Gallen: Verlag am Klosterhof, 1995. 100 pp., 24 ills. ISBN 3 9066 1637 1. ca. DM 30 (boekje bij jaartentoonstelling, nog te zien in St. Gallen tot 4 november 1995)*

SHERMAN, Claire Richter *Imaging Aristotle: verbal and visual representation in fourteenth-century France*. Berkeley: University of California Press, 1995. xxiv+419 pp., ills. ISBN 0 5200 8333 4.

SOSZYŃSKI, Jacek *Kronika Marcina Polaka i jej średniowieczna tradycja rękopiśmienna w Polsce (= Studia Copernicana, 34)*. Warszawa: Polish Academy of Sciences. Institute for the History of Science, 1995. 190 pp., bibl., reg. ISBN 8 3860 6260 6. Engelse summary (*The Chronicle of Martinus Polonus and its medieval manuscript tradition in Poland*). Dissertatie over belangrijke tekst, via summary en indices ook min of meer te volgen voor wie geen Pools kent.

SPATHARAKIS, Ioannis *Studies in Byzantine manuscript illumination and iconography*. London: Pindar, 1995. (= *Selected studies in the history of art*). 390 pp., 185 ill. ISBN 0 9071 3286 3.

STONES, A., *Gothic manuscripts, 1260-1320*. London: Harvey Miller, 1995. (= *A survey of manuscripts illuminated in France*, 2). ISBN 1 8725 0195 8.

SWANSON, R.N. *Religion and Devotion in Europe, c. 1215 - c.1515*. Cambridge: University Press, 1995. (= *Cambridge Medieval Textbooks*). 385 pp., ills., paper & geb. resp. ISBN 0 5213 7950 4 en 0 5213 7076 0. £ 12.95 dan wel £ 35.

Das VERMÄCHTNIS der Abtei. 900 Jahre St. Peter auf dem Schwarzwald. Freiburg: Kath. Ak. der Erzdiözese Freiburg, 1994 (*Wintererstrasse 1, D-79104 Freiburg i. Br.*). ISBN 3 7617 0303 1. DM 40.

VLIJEDEN, M. van Willibrord en het begin van Nederland. Utrecht: Clavis/Museum Catharijneconvent, 1995. (= *Clavis Kunsthistorische Monografieën*, 15). 144 pp., 136 ills. (nov. 1995), ISBN nog niet bekend. f 39,50.

WALTER, C. *Prayer and Power in Byzantine art and papal imagery*. Aldershot: Variorum, 1993. (= *Collected studies*, CS 396). 320 pp., ills., geb. ISBN 0 8607 8363 4. £ 70. Met veel gegevens over psalteria.

WIERDA, Lydia *Een getijdenboek uit het klooster Thabor*. Leeuwarden: Provinciale Bibliotheek, 1995. 39 pp., ills. (kleur). f 8. Aantrekkelijk boekje over codicologisch interessant handschrift (in 1488 in Friesland geschreven en van penwerk voorzien, daarna te Zwolle gedecoreerd).

CONFERENTIES

BIBLIOTHEKEN EN ARCHIEVEN IN DE MIDDELEEUWEN

Onder de titel 'La conservation des manuscrits et des archives au Moyen Age / The Care of Manuscripts and Documents in Medieval Libraries and Archives' zal van 19 tot en met 21 oktober 1995 in de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel het elfde colloquium van het Comité International de Paléographie Latine worden gehouden. Daarbij zal tevens de eerste plenaire vergadering plaats vinden van APICES, een internationale vereniging voor hen die zich op serieuze wijze met middeleeuwse boeken bezighouden. Zie Bifolium 25.

JEAN BODIN HERDACHT

N.a.v. het vierde eeuwfeest van het overlijden van Jean Bodin wordt er in januari 1996 een groot congres georganiseerd over 'L'oeuvre de Jean Bodin'. Nadere gegevens: Gabriel Pérouse (Groupe Renaissance) fax: 72 80 00 08.

MIDDELEEUWSE SCHRIFTCULTUUR

28-30 Maart 1996 te Utrecht; 13de aio-symposium georganiseerd in het kader van de onderzoeksschool mediëvistiek gewijd aan het proces van 'verschriftelijking' in middeleeuws West-Europa. Informatie bij C. Vellekoop of M.B. de Jong, resp. tel. [31] 30.2714178 of 2536470.

NOORDELIJK HUMANISME IN EUROPESE CONTEXT 1469-1625

Op 11-12 april 1996 zal te Groningen een internationaal congres plaats vinden waarbij uitgangspunt gevormd wordt door mensen als Rudolf Agricola, Wessel Gansfort, Regnerus Praedinius en Ubbo Emmius. De opzet is breed; er is ook aandacht voor boekgeschiedenis. Inl.: Gerda C. Huisman of Wilma van den Berg, tel.: [+31] 50.635002, fax: 3634996.

PAPIERGESCHIEDENIS ALS HULPWETENSCHAP

Van 30 augustus t/m 5 september 1996 zal het 23ste congres van de IPH gehouden worden, ditmaal te Leipzig in het Deutsches Buch- und Schriftmuseum. Inl.: F. Schmidt, DBS, Deutsche Bücherei Leipzig, Deutscher Platz 1, D-04103 Leipzig, fax: [+49] 341.2271 444.

GRONINGER CODICOLOGENDAGEN, 10-11 OKTOBER 1996

De vierde aflevering van de Groninger codicologendagen zal gewijd zijn aan 'Bronnen voor de boek- en bibliotheekgeschiedenis van de Middeleeuwen'. Informatie is te verkrijgen bij Jos.M.M. Hermans, Rijksuniversiteit Groningen, Vakgroep Mediaevistiek. Postbus 716, NL-9700 AS Groningen. tel. [+31] 50.3636114, fax: 3637263.

V A R I A

BIJZONDERE LEERSTOEL IN DE BOEKWETENSCHAPPEN

Het Groninger Universiteitsfonds heeft aan de Rijksuniversiteit Groningen een bijzondere leerstoel 'Westerse Handschriftenkunde en Boekwetenschappen van de Middeleeuwen' ingesteld. Hierop werd dr Jos.M.M. Hermans benoemd.

JOHANNES A LASCO BIBLIOTHEK GROBE KIRCHE VERHUISD

Afgelopen zomer is de ook voor de Nederlanden zeer belangrijke Bibliotheek der Großen Kirche te Emden verhuisd naar de nieuwe behuizing in de gerestaureerde en tot een onderzoeksinstituut omgebouwde Große Kirche in het hart van de stad Emden. Het adres is thans Kirchstraße 22 D-26721 Emden. Telefoon en fax bleven gelijk: [+49] 4921.29779 resp. 34252. De plechtige opening zal in november plaats vinden (met op 22 november een Festvortrag van Prof. Paul Raabe (voorheen Wolfenbüttel).

BNM-DATABASE VANAF WERKPLEK BEREIKBAAR

De Bibliotheca Neerlandica Manuscripta, een documentatieapparaat over Middelnederlandse handschriften en middeleeuwse handschriften uit de Nederlanden, al meer dan een halve eeuw in de UB te Leiden, is na jaren van voorbereiding aangesloten op nationale en internationale computernetwerken. Op dit moment zijn gegevens van ca. 8500 handschriften via enkele drukken op de knop beschikbaar (en uitbreiding van het materiaal is nog steeds gaande). Voor details wende men zich tot dr A.Th. Bouwman (coördinator) of prof. dr P.F.J. Obbema, tel. [+31] 71.272871.

DRUKWERK VAN BIBLIOTHECA PALATINA OP MICROFICHE

Dankzij bijzonder ruime subsidies van de Kulturstiftung Baden-Württemberg en de DFG konden alle gedrukte werken van wat de 'optimus litteratae Germaniae thesaurus' genoemd werd, op microfiche gezet worden. Deze bibliotheek, waarvan de oorsprong teruggaat tot de vroege vijftiende eeuw, kwam — zoals bekend — na de verovering van Heidelberg in 1622 in het bezit van de pausen en berust grotendeels in het Vaticaan (herdacht te Heidelberg 1986, vgl. Bif. 8). Het belang van de collectie voor de Europese cultuurgeschiedenis staat buiten kijf (terzijde: vgl. afb. op p. 1). Het project werd onlangs afgesloten: Leonard Boyle & Elmar Mittler (eds.), Bibliotheca Palatina, Druckschriften, Stampati Palatini, Printed Books. Microfiche Edition (21.107 silver fiches), with an index. München: Saur, 1989-1995. ISBN 3 5983 2880 x. DM 49.800.

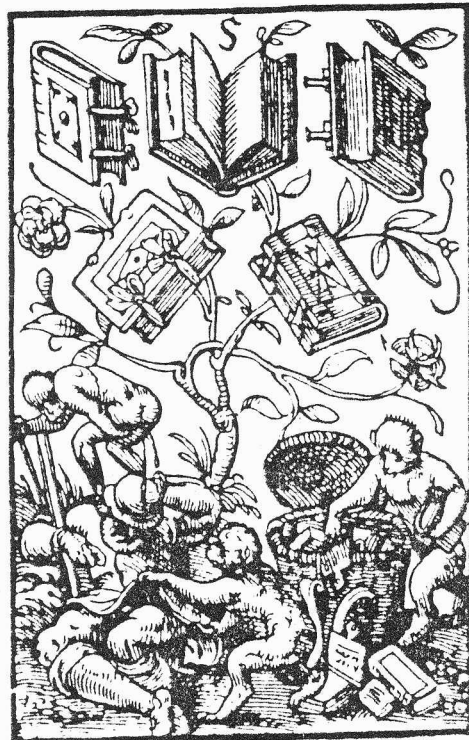
NIEUWE CD-ROM'S

ITER ITALICUM OP CD-ROM. A database of uncatalogued or incompletely catalogued humanistic manuscripts of the Renaissance in Italian and other

Libraries. Compiled by Paul Oskar Kristeller. Leiden: Brill, 1995.

ISBN 9 0410 1222 5. ca. f 1.837,50. Digitale versie voor hen die op het gebied van klassieke, middeleeuwse en Renaissance studies werken. Het betreft geen update maar dezelfde versie als de gedrukte uitgave, maar maakt de (rijke) inhoud wel gemakkelijk te hanteren op elke combinatie van gegevens. Met uitgebreid handboek (te verkrijgen voor Windows (3.0 of hoger) en MS-Dos. Geschikt voor stand alone applicaties (286 processor nodig).

BIBLIOTHECA APOSTOLICA VATICANA: Illuminations of Latin manuscripts on videodiscs (DOS) met miniaturen uit de Regenses Latini, Urbinate Latini en Vaticani Latini-1 (resp. 19000, 16000 en 25000 beelden). Met handboek voor gebruikers, 3 videodiscs in PAL-format, 3 sets floppies voor geïndexeerde database. Te gebruiken op IBM compatible PC, 80286 minimum, 640 KB RAM, keyboard VGA Monitor, harddisk ca. 22 Mb, beeldscherm met PAL video input, computer controllable videodisc player met kabel voor PC (RS 232) en video output. Productie (en sponsoring) Association Farnèse avec soutien financier de l'Union des Assurances de Paris. Wetenschappelijke leiding: Ecole Française de Rome en Biblioteca Apostolica Vaticana. Informatie: VTCOM, 40 rue Gabriel Crie, F-92245 Malakoff Cedex tel. [+33] 1.46126950, fax: 46126980.

Boeken en beesten. (Zie van der HORST).

BIFOLIUM is een informatieblad over activiteiten rond handschriften en oude drukken. Het bevat zoveel mogelijk gegevens over tentoonstellingen, catalogi, conferenties, workshops, bijeenkomsten van codicologen en bibliografen. Bij beschikbare ruimte kan een kort verzoek om informatie worden opgenomen. Bifolium verschijnt tweemaal per jaar, in april en oktober.

Een abonnement kost momenteel tien gulden per vier nummers (twee jaargangen), over te maken naar girorekening 33 50 785 (Postbank Arnhem-NL). Voor instellingen met gecompliceerde administratieve eisen is tien gulden per jaar verschuldigd. Na opgave van naam en adres bij de redactie ontvangt men een rekening of acceptgirokaart.

Mededeling voor onze abonnees in het buitenland:

Omdat de kosten voor buitenlands betalingsverkeer buitensporig hoog uitvallen, vragen wij U bij voorkeur geen gebruik te maken van het acceptgiro-formulier, maar Uw betaling zo te regelen, dat de transferkosten voor Uw rekening komen, bijvoorbeeld door gebruik te maken van een internationale postwissel ten name van Bifolium, Vakgroep Mediaevistiek RU Groningen, Postbus 716, NL-9700 AS Groningen. Dank U.

Message for our Foreign subscribers:

As the charges for collecting your subscription are very high, we would like to ask you to mention on the 'acceptgiro' that the costs of transfer are yours. If you want to pay by an International PO-money order, would you please do so in the name of Bifolium, Department of Medieval Studies, PO Box 716, 9700 AS Groningen - The Netherlands. Do not send cheques other than Euro-cheques, please (collecting costs are often more than the sum involved). Thank you.

Redactie: Jos.M.M. Hermans [+31] 50 3636114, fax: 3637263 en W.C.M. Wüstefeld [+31] 30 2313835, fax: 2317896).